

Politické souvislosti

Dětství je prožíváno genderově specificky. V politikách týkajících se dětí je proto třeba věnovat zvláštní pozornost potřebám a právům dívek. Genderové stereotypy, kterým jsou dívky a chlapci vystaveni ve sdělovacích prostředcích a ve vzdělávání, a rozdílné zacházení s dívkami a chlapci přispívají ke stereotypním rozhodnutím v oblasti vzdělávání a volby povolání. Dívky jsou zranitelnější vůči genderovému násilí, včetně pohlavního zneužívání, pornografie a obchodování s lidmi. V poslední době se objevily i další formy násilí, které cílí na děti, a zvláště dívky, prostřednictvím nových technologií – například kyberšikana. Dívky z odlehklých venkovských oblastí, dívky se zdravotním postižením, romské dívky a dívky žijící v ústavech pro děti mají i nadále problémy s přístupem ke zdravotním, vzdělávacím a sociálním službám. Kromě toho mají otázky, jako jsou stravovací návyky či celkové a sexuální zdraví, genderový rozměr a dívky je prožívají jinak než chlapci.

Závěry Rady EU o zprávě slovenského předsednictví (2008)

- Konstatují, že politiky a závazky EU zaměřené na děti dostatečně nezohledňují rovnost žen a mužů.
- Uvádějí, že specifickým znevýhodněním dívek se věnuje zvláštní pozornost pouze v několika oblastech (např. některé formy diskriminace a násilí, jako je mrzačení ženských pohlavních orgánů).

Agenda EU v oblasti práv dítěte (2011)

- Snaží se podpořit účinné uplatňování ustanovení Listiny základních práv Evropské unie, která se týká práv dětí, jakož i Úmluvy OSN o právech dítěte.
- Navrhuje řadu konkrétních opatření (jako je justice vstřícná k dětem, ochrana dětí v situacích, kdy jsou zranitelné, a boj proti násilí na dětech jak v EU, tak mimo ni).

Směrnice Evropské komise (2011–2012)

- Konstatují, že děti jsou zvláště ohroženy násilím, a zaměřují se na posílení právního rámce pro ochranu obětí (směrnice 2011/36/EU o obchodování s lidmi a směrnice 2011/92/EU o boji proti sexuálně motivovaným trestným činům páchaným na dětech).
- Zdůrazňují, že jsou nutné specializované služby pro zranitelné skupiny (např. ženy, které se staly obětí zneužívání, a jejich děti) (směrnice 2012/29/EU o obětech násilí).

Poradní zpráva pro Evropskou komisi a závěry Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (2012)

Zabývají se dopadem hospodářské a finanční krize na děti.

Doporučení Evropské komise (2013)

- Uznává zvýšené riziko chudoby a sociálního vyloučení u dětí.
- Zdůrazňuje, že součástí veškerých snah o řešení dětské chudoby a sociálního vyloučení by měla být rovnost žen a mužů a boj proti diskriminaci, jíž čelí děti z jakýchkoli důvodů.
- Uznává děti jako nezávislé držitele práv a vyzývá k přijetí opatření zaměřených na specifické problémy dětí (např. snížení míry předčasného ukončování školní docházky) a násilí na dětech.

Strategické cíle Pekingské akční platformy a ukazatele EU

- L.1.** Odstranit všechny formy diskriminace dívek.
- L.2.** Odstranit negativní kulturní postoje a praktiky týkající se dívek.
- L.3.** Podporovat a chránit práva dívek a zvyšovat povědomí o jejich potřebách a potenciálu.
- L.4.** Odstranit diskriminaci dívek ve vzdělávání, rozvoji dovedností a odborné přípravě.
- L.5.** Odstranit diskriminaci dívek v oblasti zdraví a výživy.
- L.6.** Odstranit ekonomické vykořisťování dětské práce a chránit mladé dívky při práci.
- L.7.** Vymýtit násilí páchaného na dívkách.
- L.8.** Podporovat informovanost a účast dívek na společenském, hospodářském a politickém životě.
- L.9.** Posílit úlohu rodiny při zlepšování postavení dívek.

Během slovinského předsednictví EU v roce 2008 schválila Rada tři ukazatele pro posouzení úrovně sexuální výchovy a výchovy k partnerství, rozsahu negativního tělesného sebepojetí u dívek a u chlapců a relativních výsledků 15letých dívek a chlapců v matematice a vědeckých oborech, jakož i zastoupení žen v terciárním vzdělávání v oborech, v nichž jsou obvykle nedostatečně zastoupeny.

Nejnovější údaje a informace obsahuje databáze *Women and men in the EU – facts and figures* (Ženy a muži v EU – fakta a čísla), kterou vytvořil Evropský institut pro rovnost žen a mužů a která je k dispozici na adrese:

<http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Zjištění vyplývající z údajů za celou EU

Snižování genderových rozdílů ve výsledcích v matematice a v přírodních vědách

Ze studie PISA OECD z roku 2012 vyplývá, že výsledky dívek v matematice jsou horší než výsledky chlapců. Na základě srovnání s rokem 2009 se však zdá, že se tyto rozdíly zmenšují. V přírodních vědách jsou rozdíly mezi výsledky dívek a chlapců menší a dívky mají ve většině členských států lepší výsledky než chlapci.

Podíl studentek v oboru příprava učitelů a pedagogika byl v roce 2006 velmi vysoký a tato situace se nezměnila – v roce 2012 tvořily ženy na úrovni EU 77 % všech studentů v tomto oboru.

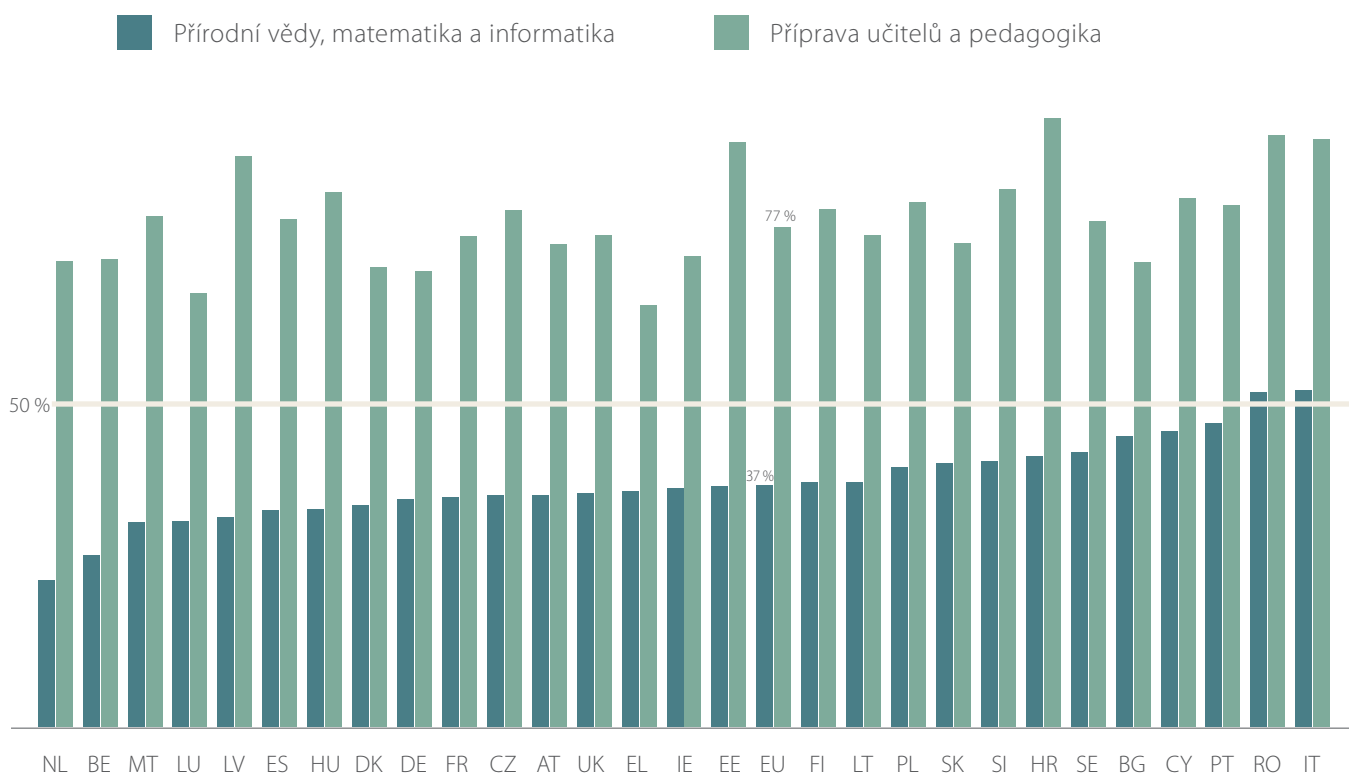
Největší genderovou nevyváženost v neprospěch žen lze pozorovat mezi studenty/kami v terciárním vzdělávání v oboru přírodní vědy, matematika a informatika: ve většině členských států tvořily dívky v roce 2012 méně než 50 % studentů/ek.

Sexuální výchova a výchova k partnerství v EU je různorodá a obvykle se zaměřuje na zdraví

Sexuální výchova a výchova k partnerství je v různých členských státech různá a cílí na odlišné věkové skupiny. V roce 2012 nebyla sexuální výchova povinná v sedmi členských státech. Rada členských států poskytuje sexuální výchovu a výchovu k partnerství pouze v raném věku dětí. Jen malý počet států ji zajišťuje v průběhu celé školní docházky.

Sexuální výchova a výchova k partnerství je ve všech členských státech zaměřena převážně na otázky, jako jsou antikoncepce, sexuálně přenosné infekce a neplánovaná těhotenství. Osnovy ve většině případů nezahrnují témata jako genderové násilí, genderové stereotypy v partnerských vztazích, stigma související s HIV/AIDS či mladí lidé s lesbickou, homosexuální, bisexuální nebo transsexuální orientací. Několik členských států zavedlo politiky zaručující přístup dívek ke službám v oblasti sexuálního a reprodukčního zdraví, stejně jako k sexuálním a reprodukčním právům.

PROCENTO ŽEN ZE VŠECH STUDENTŮ/STUDENTEK V TERCÍÁRNÍM VZDĚLÁVÁNÍ, 2012

Zdroj: Eurostat, statistiky v oblasti vzdělávání

Dívky od velmi nízkého věku negativně vnímají své tělo

V rámci Studie o zdraví a životním stylu školních dětí a mládeže („Health Behaviour in School-aged Children“, HBSC) byl v letech 2009/2010 proveden průzkum o „sociálních determinantách zdraví a fyzické a duševní pohody u mladých lidí“, který obsahuje informace o vývoji tělesného sebepojetí dívek a chlapců. Dívky a chlapci byli dotazováni na jejich skutečný index tělesné hmotnosti (BMI) a na to, jak vnímají vlastní tělo.

Počet dívek a chlapců, kteří v roce 2010 uvedli, že jsou „trochu tlustí“ nebo „příliš tlustí“ byl v různých členských státech různý. Celkově a za delší období ovšem platí, že tato sebehodnocení uvádějí častěji dívky než chlapci – svou tělesnou hmotnost nadhodnotilo 27 % 11letých dívek oproti 22 % chlapců. Z výpočtů BMI přitom vyplývá, že ve věku 11 let trpí ze zdravotnického hlediska nadváhou nebo obezitou častěji chlapci (17 %) než dívky (13 %).

Negativní tělesné sebepojetí se u dívek zhoršuje s věkem, přičemž nejvyšší míra nespokojenosti existuje ve věku 15 let. Mezi 15letými v roce 2010 uvedlo, že trpí nadváhou, značné procento dívek (40 %), kdežto u chlapců to bylo mnohem méně (22 %). Vzhledem k negativnímu vnímání svého těla dívky také častěji zahajují opatření ke snížení hmotnosti ve velmi nízkém věku. Procento dívek, které drží dietu, se s věkem zvyšuje, zatímco u chlapců se tento podíl snižuje.

Tyto způsoby chování jsou také důsledkem vlivu genderových stereotypů a sdělovacích prostředků, které stigmatizují hmotnost a tvar těla, na tělesné sebepojetí dívek. Tímto aspektem se současné ukazatele zatím nezabývají.

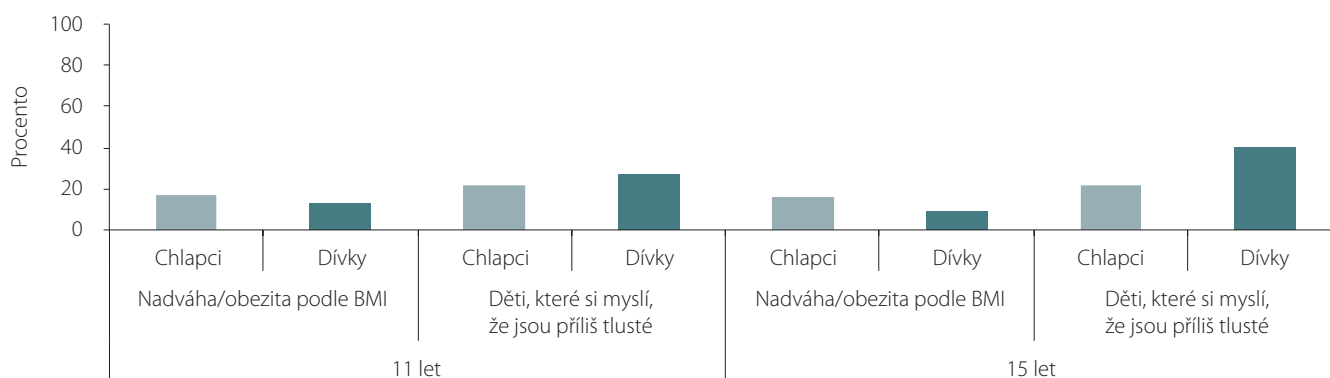
Genderové stereotypy mají odlišný dopad na specifické skupiny dívek

V několika členských státech, kde žijí romské menšiny, byly přijaty politiky a opatření cílené specificky na problémy romských dívek. V této souvislosti je třeba řešit problémy jako předčasné ukončování školní docházky, nižší dosažené vzdělání a vysoká míra negramotnosti. Stejnou situaci lze pozorovat u dívek pocházejících z přistěhovaleckého prostředí nebo z chudších rodin. Tyto dívky obvykle ukončují školní docházku dříve, protože musí nastoupit na málo placenou práci nebo se ujmout pečovatelských a rodinných povinností.

Nové formy násilí na dívkách

V poslední době se objevily další formy násilí, které cílí na děti – a zvláště na dívky – prostřednictvím nových technologií (např. kyberšikana). Některé členské státy začaly měnit své právní předpisy tak, aby zajistily ochranu dívek před touto formou psychického násilí, zejména ve věku, kdy může mít katastrofální důsledky na jejich duševní pohodu.

TĚLESNÉ SEBEPOJETÍ: NESPOKOJENOST DÍVEK A CHLAPCŮ S VLASTNÍM TĚLEM

Zdroj: průzkum v rámci Studie o zdraví a životním stylu školních dětí a mládeže (HBSC)

Užitečné iniciativy

Některé členské státy provedly genderově specifické zásahy s cílem motivovat dívky a chlapce volbu „netradičních“ oborů a **profesní dráhy**. V Rakousku, Německu a Nizozemsku se každoročně konají „Dívčí dny“. Kypr, Dánsko a Polsko uvádějí obdobná opatření, jako je například kampaň „Dívky inženýrkami“ v Polsku. V Estonsku se pořádají dny kariérních příležitostí pro dívky (a chlapce), poskytuje se podpora a školení vybízející dívky a chlapce k volbě netradiční profesní dráhy a pořádá se několik školení o posílení postavení žen (EHK OSN, 2014).

Některé členské státy mají opatření zaměřená na dívky čelící specifické diskriminaci. Rumunsko a Slovinsko vytvořily **programy pro zlepšení přístupu ke vzdělávání** pro děti z romské komunity.

Iniciativy uvedené ve zprávách pro EHK OSN zahrnovaly také **zdravotní otázky a řešení problému násilí na dívkách**. Portugalsko, Maďarsko a Dánsko zavedly očkování adolescentek proti lidskému papillomaviru (HPV). V Chorvatsku pak existuje program pro potírání a prevenci sexuální přenosných nemocí, který nabízí specifické poradenství o HPV pro dívky a rodiče. Rakousko a Maďarsko zdůraznily zájem zacílit zdroje na zranitelnější skupiny dívek: Rakousko financuje krizové podpůrné služby „pro dívky a mladé ženy, které jsou ohroženy nuceným sňatkem nebo se staly obětí nuceného sňatku“; Maďarsko realizuje program pro oslovení náctiletých dívek, které jsou považovány za „zranitelné v několika ohledech“, například mladých matek a uživatelék drog.

POKROKY A PŘEKÁŽKY V OBLASTI L: DÍTĚ ŽENSKÉHO POHLAVÍ

POKROKY

- Normy, které vypracovala WHO, představují pevný základ pro zavedení pokynů k sexuální výchově a výchově k partnerství v členských státech.
- Zmenšují se rozdíly mezi výsledky dívek a chlapců v matematice.
- Dívky mají dobré výsledky v přírodních vědách (ve většině případů lepší než chlapci).

PŘEKÁŽKY

- Sexuální výchova a výchova k partnerství je v EU velice různorodá a zaměřuje se především na zdravotní otázky.
- Dívky jsou mnohem náchylnější k mylnému přesvědčení, že mají nadváhu, což může ohrožovat jejich zdraví.
- Dívky jsou ve školách i v terciárním vzdělávání nedostatečně zastoupeny v přírodních vědách, matematice a informatice.
- Dívky si stále mnohem častěji vybírají povolání v pedagogických oborech.

Jak dále v EU

- Pro zohlednění potřeb dívek a jejich specifík je nutný holistický přístup, který je průřezem dalších oblastí Pekingské akční platformy (např. zdraví, vzdělávání, chudoba, média).
- Pokrok ve výsledcích dívek v matematice a přírodních vědách je třeba posílit zajištěním vyváženějšího zastoupení žen a mužů na vyšších úrovních studia přírodních věd, matematiky a informatiky.
- Je nutný holistický přístup k sexuální výchově a výchově k partnerství tak, aby se její zaměření rozšířilo i na dopad norem, postojů a stereotypů a na podporu vztahů založených na rovnosti mužů a žen.
- Od raného věku je u dívek třeba posilovat správný obraz vlastního těla a přijímat opatření zaměřená na jejich zdravé sebepojetí, včetně probírat s nimi problematiku norem, postojů a stereotypů.
- Jsou nutná opatření k řešení forem násilí využívajících nové technologie (např. kyberšikany).

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE)

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE) představuje centrum znalostí EU pro rovnost žen a mužů. Institut EIGE podporuje tvůrce politik a všechny příslušné orgány v jejich úsilí o zajištění rovnosti mezi ženami a muži (nejen) pro všechny Evropany/ky tím, že poskytuje odborné znalosti a srovnatelné a spolehlivé údaje o rovnosti žen a mužů v Evropě.

Další informace: <http://eige.europa.eu>

Středisko pro zdroje a dokumentaci Evropského institutu pro rovnost žen a mužů představuje inovativní a praktický nástroj vyvinutý pro hledání klíčových zdrojů týkajících se rovnosti žen a mužů, pro výměnu znalostí mezi těmi, kdo se zajímají o politiky a postupy v oblasti rovnosti žen a mužů, a také jako nástroj, který poskytuje prostor pro diskusi a debatu na internetu.

Další informace: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontaktní údaje:
European Institute for Gender Equality
(Evropský institut pro rovnost žen a mužů)
Gedimino pr.16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, Tel.+370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/eurogender
<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN: 978-92-9218-649-4
doi: 10.2839/677920
MH-04-15-022-CS-N